

Дело C-598/21

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

28 септември 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Krajský súd v Prešove (Словакия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

13 септември 2021 г.

Жалбоподатели:

SP

CI

Ответник:

Všeobecná úverová banka a.s.

Предмет на спора

Защита на потребителите — Забава при плащане — Предсрочна изискуемост — Пропорционалност с оглед на размера на кредита — Кредит без уговорена цел — Реализиране на обезпечението чрез доброволна публична продажба на недвижимия имот — Загуба на правото на собственост

Предмет и правно основание за отправяне на преюдициалното запитване

Преюдициалното запитване се отнася до това дали реализирането на обезпечение върху недвижим имот чрез доброволна публична продажба, предсрочната изискуемост на кредитите, многократното сключване на нови кредити за покриване на предишните кредити и разходите по кредита са съвместими с Хартата на основните права, Директива 93/13/ЕИО на Съвета, Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, а също и с практиката на Съда на Европейския съюз.

Преюдициални въпроси

1. Трябва ли да се приеме, че член 47 във връзка с членове 7 и 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“), Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (наричана по-нататък „Директивата за неравноправните клаузи“), Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета (наричана по-нататък „Директивата за нелоялните търговски практики“), както и принципът на ефективност на правото на Съюза не допускат правна уредба като член 53, параграф 9 и член 565 от *Občiansky zákonník* (Граждански кодекс), съгласно които при предсрочна изискуемост не се преценява пропорционалността на това действие, в частност тежестта на неизпълнението на задълженията на потребителите в сравнение с размера на кредита и срока за изплащането му?
2. При отрицателен отговор на първия въпрос (посочените разпоредби допускат тази правна уредба) запитващата юрисдикция поставя и следните въпроси:

2.а) Трябва ли да се приеме, че член 47 във връзка с членове 7 и 38 от Хартата, Директивата за неравноправните клаузи, Директивата за нелоялните търговски практики и принципът на ефективност на правото на Съюза не допускат съдебна практика, съгласно която по същество не следва да се разпорежда прекратяване на действията по реализиране на вещно обезпечение чрез доброволна публична продажба на недвижим имот, който служи за жилище на потребителите или на други лица, а същевременно не се взема предвид тежестта на неизпълнението на задълженията на потребителя с оглед на размера и срока на кредита, включително когато има и друг начин за удовлетворяване на вземането на кредитодателя — чрез съдебно производство за принудително изпълнение, в рамките на което публичната продажба на съставляващото обезпечение жилище не се ползва с предимство?

2.б) Трябва ли член 3, параграф 1 от Директивата за нелоялните търговски практики да се тълкува в смисъл, че защитата на потребителите от нелоялни търговски практики при отпускането на потребителски кредити обхваща всички начини на удовлетворяване на вземането на кредитодателя, в това число отпускането на нов кредит за покриване на задълженията, произтичащи от предишния кредит?

2.в) Трябва ли Директивата за нелоялните търговски практики да се тълкува в смисъл, че нелоялна търговска практика е и поведението на кредитодателя, изразяващо се в това, че той многократно отпуска кредити на потребител, който не е в състояние да ги връща, което води до възникването на поредица от кредити, които кредитодателят фактически не изплаща на потребителя, а сам използва за покриване на предишните кредити и цялостните разходи по кредитите?

2.г) Трябва ли член 2, параграф 2, буква а) от Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета (наричана по-нататък „Директивата за потребителските кредити“) във връзка със съображение 10 от нея да се тълкува в смисъл, че не изключва от приложното поле на тази директива кредита, който има всички характеристики на потребителски кредит, не е уговорена цел на кредита, целият кредит с изключение на незначителна част от него е предназначен от кредитодателя за покриването на предишни потребителски кредити, но уговореното обезпечение е недвижим имот?

2.д) Трябва ли решение на Съда на Европейския съюз от 21 април 2016 г., Radlinger и Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), да се тълкува в смисъл, че се отнася и до договор за отпускане на кредит на потребителя, ако по силата на този договор част от отпуснатия кредит е предназначена за покриване на разходите на кредитодателя?

Цитирани разпоредби от правото на Съюза и практика на Съда

Харта на основните права на Европейския съюз: членове 7, 38 и 47

Директива 93/13/ЕИО на Съвета относно неравноправните клаузи в потребителските договори: дванадесето, тринадесето, четринадесето, шестнадесето, двадесето, двадесет и първо и двадесет и четвърто съображение, членове 1—3, член 4, параграф 1, член 6, параграф 1 и членове 7 и 8

Директива 2008/48/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно договорите за потребителски кредити и за отмяна на Директива 87/102/ЕИО на Съвета: съображение 10, член 1, член 2, параграф 2, буква а), член 3, букви ж), з) и л) и член 23

Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за непоялните търговски практики: член 2, букви в)—д) и к) и членове 3, 5, 6, 7, 11 и 13

решение на Съда от 21 април 2016 г., Radlinger и Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283): конкретно точка 3 [от диспозитива]

Цитирани разпоредби от националното право

Občiansky zákonník (Граждански кодекс)

член 53 — неравноправни клаузи в потребителските договори

член 151h, параграф 6, член 151j, параграф 1 и член 151m — условия за реализиране на вещни обезпечения

член 565 — изискуемост на целия кредит в случай на неплащане на вноските

Zákon č. 129/2010 o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Закон № 129/2010 за потребителските и някои други кредити, за потребителските заеми и за изменение на някои закони)

Zákon č. 258/2001 Z.z. o spotrebiteľských úveroch (prvý zákon o spotrebiteľských úveroch) (Закон № 258/2001 за потребителските кредити (Първи закон за потребителските кредити))

член 4, параграф 2 — особени изисквания към договора за потребителски кредит

член 4, параграф 3, последно изречение — санкции за неизпълнение на особените изисквания към договора за потребителски кредит

Zákon 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách (Закон № 527/2002 за доброволната публична продан)

член 6, параграф 1, първо изречение — дефиниция за организатор на проданта

Zákon 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (Закон № 160/2015 — Граждански процесуален кодекс)

член 325, параграф 1 и параграф 2, буква d) — уредба на бързото производство

Zákon 233/1995 Z.z. Exekučný poriadok (Закон № 233/1995 — Кодекс на изпълнителното производство)

член 61g — искане на длъжника за плащане на вноски, член 63 — способи за принудително изпълнение

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 Ответникът — Všeobecná úverová banka, a.s. (наричана по-нататък „банка VUB“), и дружеството Consumer Finance Holding a.s. (наричано по-нататък „CFH“) преди са били икономически свързани лица. CFH е управлявало кредити за банка VUB. Като банка VUB, така и CFH са отпускали на ищците потребителски кредити. Г-жа SP и г-н CI (наричани по-нататък „ищците“) вземат потребителски кредит от CFH още през 2004 г. Впоследствие вземат още потребителски кредити. Ищците не са в състояние да връщат кредитите, поради което банка VUB им отпуска нови кредити, но ги изплаща не на ищците, а директно на себе си за покриване на задълженията им по предишните потребителски кредити. Банка VUB едностранно определя размера на задълженията им.
- 2 Докато през 2004 г. взетият от ищците потребителски кредит е възлизал на 18 000 словашки крони (597,49 EUR), последният кредит, който им отпуска банка VUB с договор от 9 февруари 2012 г., озаглавен „Нуро Pôžička“, е за сумата от 30 221,50 EUR и е със срок до 2032 г. (наричан по-нататък „спорният кредит“).
- 3 Почти целият спорен кредит е използван от банка VUB за покриване на предишните потребителски кредити, отпускани от 2004 г. нататък, тоест както за потребителските кредити, отпуснати от банка VUB, така и кредитите, отпуснати от CFH. Част от спорния кредит е използвана от банка VUB в полза на CFH „за покриване на разходи по отпускането на спорния кредит“. Целта на спорния кредит не е посочена в договора. Банка VUB твърди, че спорният кредит не попада в обхвата на защитата, осигурявана от нормите в областта на потребителските кредити.

- 4 И в периода преди 2012 г. банка VUB е отпускала кредити на ишците по този начин, за да се покриват предишните им дългове. Например, с договор за потребителски кредит от 23 ноември 2009 г. банка VUB отпуска на ишците кредит в размер на 25 156,98 EUR за лихви и разноси, възлизащи на 24 593,60 EUR, като и този кредит е споменат в договора за спорния кредит. Съществуват съмнения в наличието на вземането за лихви, в частност поради неизпълнението на изискванията към договора съгласно Закон № 258/2001 (Първи закон за потребителския кредит).
- 5 Отличителната характеристика на спорния кредит от банка VUB е, че обезпечението за него е недвижим имот — семейната къща, в която живеят ишците и някои други лица. След отпускането на спорния кредит (на 9 февруари 2012 г.) ишците изпадат в забава за плащането на вноски по кредита в размер на 1106,50 EUR. Поради необслужването на кредита банка VUB обявява кредита за изцяло изискуем (на 13 януари 2013 г.). В договора за спорния кредит е уговорена такава предсрочна изискуемост на кредита. Тази клауза се съдържа в член VI, точки 42 и 42.1. Като единствено условие за предсрочна изискуемост законът предвижда да е налице **тримесечна забава при плащането** и отправяне на покана за плащане с определяне на допълнителен срок от 15 дни. След това, на 12 април 2013 г. банка VUB уведомява ишците, че пристъпва към реализиране на обезпечението чрез доброволна публична продан на семейната им къща, чиято стойност е най-малко **30 пъти по-висока** от сумата, заради която банката обявява кредита за предсрочно изискуем и пристъпва към публична продан на къщата.
- 6 Ишците предявяват иск пред Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, наричан по-нататък „районният съд“) за прекратяване на действията по реализиране на обезпечението чрез доброволна публична продан. Ишците в частност поддържат, че при сключването на договорите за кредит банката е нарушила гарантираните им от правото на Съюза права. С първото си решение районният съд отхвърля иска. Той приема, че по принцип няма пречки за изнасянето на семейната къща на ишците на публична продан по извънсъдебен ред.
- 7 Сезиран с въззивна жалба от ишците, Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, наричан по-нататък „окръжният съд“) отменя съдебното решение, като посочва, че изнасянето на семейната къща на ишците на доброволна публична продан не е пропорционално. Според окръжния съд въпросната продан на семейната къща на ишците е **непропорционална**, тъй като има и други начини за реализиране на обезпечението, а именно в изпълнително производство, в което банка VUB може да събере вземането си, без ишците да загубят собствеността върху семейната си къща. Окръжният съд приема, че е налице нарушение на потребителското право.
- 8 Впоследствие с второ решение районният съд отново отхвърля иска. Той се позовава на решение на Съда на Европейския съюз от 10 септември 2014 г., Kušionová (EU:C:2014:2189, C-34/13), съгласно което дори наличието на

неравноправни клаузи не е пречка за публичната продажба на жилището на ишците в рамките на извънсъдебно производство за реализиране на това вещно обезпечение. Районният съд дава предимство на практиката на Najvyšší súd Slovenskej republiky (Върховен съд на Словашката република) по друго дело, по което посоченият съд не признава потребителска защита ex ante чрез прекратяване на извънсъдебната процедура за доброволна публична продажба на жилището на потребителите.

- 9 Ишците подават въззивна жалба против решението на районния съд, в която отново искат прекратяване на действията по реализиране на обезпечението чрез доброволна публична продажба, като в частност се мотивират с наличието на нарушение на потребителските им права, както и на нарушение на правото им на жилище в случай на продажба на семейната им къща.

Кратко изложение на мотивите за преюдициалното запитване

- 10 Словакия не е предвидила изрично при реализирането на вещни обезпечения да се вземат предвид обстоятелства като тези, които Съдът на Европейския съюз посочва за релевантни в решение от 14 март 2013 г., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, т. 73): *„На първо място, що се отнася по-конкретно до клаузата за предсрочна изискуемост при дългосрочни договори поради неизпълнение на задълженията на длъжника през ограничен период от време, запитващата юрисдикция трябва да провери по-специално, както отбелязва генералният адвокат в точки 77 и 78 от заключението си, дали възможността на продавача или доставчика да обяви целия кредит за предсрочно изискуем зависи от неизпълнението от страна на потребителя на основно в съответното договорно правоотношение задължение, дали тази възможност е предвидена в случаите, в които посоченото неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на срока на кредита и размера на задължението по него, дали тя дерогира приложимите в тази област правни норми и дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя, за който се прилага такава клауза, да преустанови действието на посочената изискуемост на кредита“.*
- 11 Запитващата юрисдикция отбелязва, че институтът на доброволната публична продажба има съществено значение и за делата от областта на потребителското право. Проблемът е нерешеният в съдебната практика правен въпрос за пропорционалността на доброволната публична продажба. Ако не се взема предвид принципът на пропорционалност, това би означавало доброволната публична продажба на недвижим имот на потребителя, включително на жилището му, да се допуска при всякакво, дори и не особено значително неизпълнение на задълженията му.
- 12 Безспорно е, че защитата на потребителите не е абсолютна. Жилището на потребителите може да бъде изнесено на публична продажба и без провеждане

на съдебно производство, и то въпреки наличието на неравноправни клаузи (решение от 10 септември 2014 г., Kušionová, EU:C:2014:2189, C-34/13).

- 13 В Словакия има два способа за реализиране на вещни обезпечения. Първият е изнасяне на имуществото, предмет на обезпечението, на доброволна публична продан. Тази продан се провежда от частно лице — търговец. Кредиторът едностранно определя размера на вземането си. Другият търговец — организаторът на проданта, често продава и жилища на потребители без каквото и да е съдебно производство и без обективна оценка на размера на вземането и на пропорционалността на публичната продан на жилището на потребителите. Въпреки липсата на съгласие от страна на потребителите законът нарича тази публична продан „доброволна“.
- 14 Другият допустим способ за реализиране на вещни обезпечения е съдебното производство за принудително изпълнение по реда на Закон № 233/1995 — Кодекс на изпълнителното производство. То се предхожда от съдебен контрол над разпоредбите на договора, като в рамките на този контрол съдът може да разреши изплащане на вноски, а освен това е длъжен служебно да следи за защитата на потребителя в съответствие с всички споменати по-горе директиви. След като съдът се произнесе, кредиторът може да се обърне към съдебен изпълнител, който също може да разреши изплащане на вноски, може да насочи принудителното изпълнение върху движимото имущество на потребителя, върху банковите му сметки и другите му вземания, върху трудовото възнаграждение на потребителя, а може и също да изнесе на публична продан недвижимия имот, в който се намира жилището на потребителя.
- 15 Още на пръв поглед има значителна разлика между посочените способы за реализиране на вещни обезпечения. И в двете производства може да се стигне до публична продан на жилището на потребителя, но при съдебното изпълнително производство е възможно да се разреши на потребителя да плати задължението си на вноски и да се даде възможност за заплащане на допълнителна санкция за забавата. Особено при дългосрочните кредити това позволява да се активира първоначалното равнище на кредитните вноски, и то до края на срока на договора за кредит. По този начин може да се постигне разрешение, при което кредиторът ще бъде удовлетворен в същия срок, който е уговорил с потребителя, а потребителят ще запази жилището си.
- 16 Процедурата за доброволна публична продан не осигурява такива гаранции. Процедурата за доброволна публична продан не спира дори при започване на съдебно дело по въпроса за наличието на неравноправни клаузи. Ако публичната продан се осъществи, потребителят изгубва правото на собственост върху жилището и е длъжен незабавно да го освободи. Водените ex post (след проданта) съдебни дела за обявяване на публичната

продан за недействителна са особено драматични за потребителя след изгубването на правото на собственост.

- 17 Същевременно защитата от непропорционална намеса по отношение на правата на потребителите, в това число на жилищата им, е особено важна ex ante, преди провеждането на публична продажба, а понеже материалното право не предвижда друга възможност за защита ex ante, може единствено да се предяви **иск за прекратяване на действията по реализиране на обезпечението** чрез доброволна публична продажба. Съдебното решение в този смисъл, от една страна, не се ползва със сила на пресъдено нещо, а от друга, дава възможност на кредитора да използва другия способ за реализиране на обезпечението — чрез публична продажба в изпълнително производство.
- 18 Кредиторите изтъкват бързината на реализирането на обезпечението чрез процедурата за доброволна публична продажба, но смисълът и целта на договорите за кредит не са в търговията с недвижими имоти, а в отпускането на кредит на потребителите без неравноправни клаузи и без нелоялни търговски практики, с оглед на осигуряването на по-добро качество на живот на потребителите.
- 19 Словашката правна уредба позволява кредитът да се обяви за предсрочно изискуем, **без да се преценява дали потребителят е допуснал неизпълнение на основно свое задължение**, дали това неизпълнение е достатъчно тежко с оглед на **срока и размера на кредита, дали националното право предвижда подходящи и ефективни средства, позволяващи на потребителя да преустанови действието на предсрочната изискуемост на кредита.**
- 20 Запитващата юрисдикция допуска, че ако за целите на предсрочната изискуемост законът изискваше да се проверяват обстоятелства като посочените от Общия съд в точка 73 от решение от 14 март 2013 г., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), кредиторът щеше да може да приложи санкции, а също и да предяви по съдебен ред вземането си за самите ниски вноски и да изиска принудително му изпълнение, но със сигурност нямаше да може да изнесе на продажба семейната къща на ишците заради няколко неплатени вноски с неголяма стойност.
- 21 По-пропорционална уредба на въпроса би дала възможност и за осъществяване на правата, и за служебен контрол за наличието на неравноправни клаузи и нелоялни търговски практики. Съгласно изложената съдебна практика обаче доброволната публична продажба на семейната къща не може да се осуети чрез съдебно решение за прекратяване на действията по провеждането ѝ.
- 22 Запитващата юрисдикция отбелязва, че спорният кредит и няколко предходни потребителски кредита са използвани за погасяване на още по-

предишни кредити. Очевидно е, че на ищците многократно са били отпускани потребителски кредити, въпреки че те нямат достатъчно доходи.

- 23 Запитващата юрисдикция не вижда причина за изключване на обстоятелства като описаното погасяване на потребителските кредити от кръга на практиките, спрямо които се прилага Директива 2005/29. Тя смята и че тези нелоялни търговски практики не трябва да остават извън съдебен контрол съгласно Директива 2005/29. В противен случай би се стигнало до логическо противоречие, тъй като периодът на проверка за нелоялни практики при търговските сделки за отпускане на потребителски кредити не би обхващал самото погасяване на потребителските кредити. Запитващата юрисдикция посочва, че член 3 от Директива 2005/29 предвижда защита не само преди и по време, **но и след търговската сделка**. Ако погасяването на потребителския кредит не спада към периода „по време на търговската сделка“, то би трябвало да спада към периода „след търговската сделка“. Посочената юрисдикция добавя, че макар да нямат за пряка последица недействителност на правната сделка, нелоялните търговски практики имат значение за преценката за неравноправност на клаузите на договора като едно от обстоятелствата, вземани предвид за целите на член 4, параграф 1 от Директива 93/13.
- 24 Според запитващата юрисдикция смисълът на потребителските кредити не би трябвало да се състои в това циклично да не бъдат изплащани на потребителите, защото ги ползва самият кредитор за покриване на вземанията си по предишни кредити. Отпускането на подобни кредити е изцяло лишено от смисъл от гледна точка на целта на Директива 2008/48.
- 25 Запитващата юрисдикция отбелязва, че спорният договор за кредит не определя целта на кредита, но има характеристиките на договор за потребителски кредит. Единственото обстоятелство, което би могло да изключва спорния кредит от обхвата на тази директива, е наличието на обезпечение върху недвижим имот.
- 26 Спорният кредит обаче не е ипотечен, нито е кредит за инвестиция в недвижим имот или жилище. Вещното обезпечение служи за изплащането на предишните потребителски кредити.
- 27 Запитващата юрисдикция не вижда практически разлики от икономическа гледна точка между спорния кредит и потребителските кредити, които са го предхождали. Тъй като спорният кредит следва да се използва за погасяването на предходни потребителски кредити, има много тясна целева връзка между спорния кредит и предишните потребителски кредити, за чието погасяване е отпуснат спорният кредит.
- 28 Що се отнася до последния въпрос — дали решение от 21 април 2016 г., Radlinger и Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283) трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася и до договор за отпускане на потребителски кредит, в

рамките на който част от отпуснатия кредит е предназначена за покриване на разходите на кредитодателя — това ще е едно от обстоятелствата, които ще определят размера на дълга, заради който е започната процедурата за публична продажба на жилището на ищците. Банка VUB смята спорната сума за реално изплатена на ищците и я включва в размера на фактически отпуснатия на ищците кредит.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ